

Hasan Yücel Başdemir

Doç. Dr. Hitit Üniversitesi Öğretim Üyesi

SORULAR

1. Ne zaman, nasıl, hangi olayların, okumaların, faktörlerin veya kişilerin tesiriyle ve nasıl bir süreçle liberal oldunuz?
2. Liberalleşmeniz fikir, meslek ve sosyal hayatınızda ne gibi tesirlere veya sonuçlara yol açtı?
3. LDT'nin faaliyetlerine nasıl bir süreçle, hangi müşevviklerle, hangi kapasitede ve ne zamandan beri katılmaktasınız?
4. LDT'nin sizin katıldığınız günden bugüne ne gibi gelişmeler gösterdiğini düşünüyorsunuz? LDT nerelerde ve nelerde başarılı, nerelerde ve nelerde başarısız?
5. LDT'nin bir fikir akımı olarak güçlü ve zayıf yanları, avantaj ve dezavantajları neler? Fikir çizgisi; ağırlıklı (siklet merkezi) liberalizm anlayışı; organizasyon yapısı veya yapısızlığı; görünürlük ve bilinirlik, mali güç veya zayıflık; fikir ve kültür hayatına etki; siyasi partilere etki ve önemli gördüğünüz başka bakımlardan bir değerlendirme yapabilir misiniz?
6. Liberal olmanın ve liberal olarak bilinmenin iş ve meslek hayatında sağladığı avantajlar ve dezavantajlar var mıdır? Yaşadığınız kişisel tecrübeleri olabildiğince açık biçimde anlatabilir misiniz?
7. Türkiye'de genel olarak liberal düşüncenin özel olarak LDT'nin geleceği hakkında tahmin ve temennileriniz nelerdir?
8. Liberal düşüncenin daha iyi tanınması ve daha etkili olması için sizce kullanılacak başka yöntemler ve yapılması gereken başka şeyler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

1. Liberal düşünceye doğru fikri bir eğilimin başlamasında iki önemli etken oldu. 1991 yılında üniversiteye başlamıştım. Benim açımdan üniversite güllük gülistanlıktı, Türkiye de öyleydi. Başörtüsü sorunu bitmiş, benim de içinden geldiğim dindar toplumsal tabana bir iki engelin dışında her türlü fırsatlar açılmıştı. Politik hiçbir sorunum yoktu. Fakat sosyalist bir arkadaşım, birkaç kez Kızılay'daki gösterilere katılmış ve polisten dayak yemişti. Ona, "Türkiye'nin özgürlük ülkesi olduğunu ve neden bu protestolara katıldığını" sorduğumda bana "o senin durduğun yerden öyle görünüyor" demişti birkaç kez. Bu sözü hiçbir zaman bir kenara atamadım ve "onun gördüğü ve benim göremediğim şey nedir?" sorusunu hep kendime sorgum. Sanırım 1993-94 yıllarıydı. "Onun" Özgür Gündem gazetesinde Türkiye'nin doğusunun yandığını ve binlerce insanın devlet görevlileri tarafından öldürüldüğünü yazan haberler vardı. İlk uyanışım bu olmuş ve güllük gülistanlık yerin bizim mahalle olduğunu biraz zor da olsa kavrayabilmişim. Fakat benim için yapılacak bir şey yoktu. Bu süreçte zihnim kendi kendine çok dönüştü. PKK ve Kürt meselesine hiçbir zaman çevremdeki insanlar gibi devlet perspektifi ile yaklaşmadım. Ama politik bir tavır içine de girmedim, ta ki 28 Şubat 1997 yılına kadar.

28 Şubat bu zihin yapımın üzerine oturdu. Tam da benim radikal olmayan politik tavrıma rağmen kendimi büyük bir psikolojik savaşın içinde buldum. Devletin elit bürokratları, asker ve medya maharetiyle bana ve çevremdeki insanların büyük bir kısmına karşı savaş başlatmıştı. Bir anda kendimi hiç istemediğim bir mücadelenin içinde buldum. Bir tavır geliştirmem gerekiyordu. Nuri Yavan'la yapmış olduğum tartışmalarım ve küçük Hayek okumalarım beni (Nuri Yavan ve Alper Uncuoğlu ile birlikte) 1997 yılının sonlarında LDT'ye getirince ve karşımıza çıkan ilk kişi de Hayek'i tanımama neden olan Hukuk Yasama ve Özgürlük kitabının birinci cildinin çevirmeni Atilla Yayla oldu, böyle olunca fazla zorlanmadan liberal fikriyatla tanışmış oldum.

Ayrıca yüksek lisans tezimi "John Stuart Mill'in Özgürlük Düşüncesi" olarak alınca negatif özgürlüğün gücünü de keşfetmişim. Mill'i seçmem sadece bir tesadüftü, daha sonra doktora liberalizmin ahlaki temellerini çalışarak liberal fikriyatla olan zihinsel ilişkilerimi daha sıkı hale getirdim.

2. Fikri hayatıma çok önemli katkıları olduğunu düşünüyorum. Öncelikle beni sınırlı politik algılarla çevrili dünyanın dışına çıkardı. Liberal düşünce, benimle, anlam dünyamla, sahip olduğum değerlerle çatışmıyor ama bunlar nedeniyle karşılaştığım güncel ve politik sorunlarımı nasıl çözebileceğim konusunda bana yol gösteriyordu. Bu süreçte politik olaylar karşısında keskin bir tavır ancak ılımlı bir dil geliştirmemde liberal fikriyatın çok öne-

mi oldu. Belki de bazı başka şeylerden alıkoymuştur. Bunu bilmem mümkün değil. Fakat LDT'nin bazı toplantıları üzerimde inanılmaz etkiler bıraktı. Üniversite hayatımın hemen peşinden katılmış olduğum Liberal Düşünce Kongresi ve diğer toplantılar, erken yaşta verilen sorumluluklar, Platon'un Akademia'sındaki gibi ayrıcalığa dayanmayan ifade özgürlüğü sanırım biraz geç de olsa hayata iyi bir yerden başlamama neden oldu. Özellikle 2003'teki dini cemaatler ve sorunları üzerine İstanbul'da yapılan iki toplantı beni çok etkiledi. İnsanların ne büyük acılar yaşadığını ve ifade özgürlüğünün bütün özgürlüklerin temeli olduğunu fark ettim. Bu toplantılarda sürekli ölüm tehdidi aldıklarını söyleyen birçok din mensubunu tereddüt, korku, endişe ve yakarışları beni çok derinden etkilemişti. Bu zihinsel yapı ile LDT içinden Türkiye'deki özgürlük dönüşümünü çok canlı bir şekilde takip etme imkânım oldu. "Dersim", "anadilde eğitim", "Cemevi" gibi ifadeleri kullanmanın ne kadar tehlikeli kabul edildiği günlerden bunların rahatça konuşulduğu bu günlere gelişi, bizzat psikolojik süreçleri takip ederek izleme imkânım oldu. Akademik hayatıma tabularla başlamamış olmak, LDT'nin bana kazandırdığı en büyük erdem oldu.

Mesleki hayatıma gelince olumsuz hiçbir etkisi olmadı üzerimde. 28 Şubat sürecinde bile sanırım daha çok avantajlarını yaşadım. Hayata bakışıma ve kişiliğime uygun bir düşünce olduğu için kendimi politik açıdan liberal olarak tanımlıyorum. Bu tanımlama şekli, insanlarda öncelikle önyargılara neden olsa da çoğu zaman iyi sonuçlar ortaya çıkardı.

3. Bazılarına abartılı gelmesin, LDT'nin 1997 yılından itibaren dinleyici, konuşmacı, moderatör ve oturum başkanı olarak yüze yakın faaliyetine katıldım. Üç kez yurt dışı faaliyetlerine katıldım. Kürt sorunu, Alevi sorunu, gayri Müslimlerin sorunları, din özgürlüğü üzerine toplantılarda moderatör, müzakereci ve konuşmacı oldum. Bütün söylenenleri dikkatlice dinleme fırsatı verdiği için toplantı raporlarını yazmak kadar zevkli bir iş yok.

4. LDT'yi her zaman bir düşünce kulübü olarak gördüm. Bu düşünce kulübünden çok fazla insan etkilendi. Türkiye'de birçok üniversitede görev yapan akademisyenler ve farklı mesleklerden insanlar LDT'nin düşünce ikliminden yararlandı. Özgürlükçü olmanın çok zor olduğu ve insanların bazı şeyleri söylemekten çekindiği dönemlerde LDT'nin söylemleri toplumu çok etkiledi, özgürlük ve demokrasiyi savunmak için kullanılan dil, toplumsal taban buldu. Özellikle 28 Şubat sürecinde iyi bir sınav verildi. Ayrıca toplantı ve matbuat yoluyla LDT'de üretilen fikirler, Anadolu'nun birçok yerine yayıldı. Türkiye'nin güncel sorunları ile ilgili toplantılarda ifade özgürlüğü nedeniyle etkileyici bir havanın hâkim olduğunu hem hissettim hem de birçok

katılımcıdan duydum. Bu açıdan LDT'ye bir başarısızlık yüklemenin uygun olmayacağını düşünüyorum. Fakat bu başarıların devam etmesi, LDT'nin etki ve faaliyet alanını genişleten bir topluluk olmasına bağlı. Aksi takdirde sürekli kendisini tekrarlayacak ve yıllar içinde yorgun bir dernek olacaktır. Bunun için gerçekleşmesi kolay olmasa da LDT'nin kendisine bazı hedefler koyması gerektiğini düşünüyorum. Benim gelecekteki beklentim, LDT'nin bir enstitüye hatta bir üniversiteye dönüşmesi. Eğer bunu sağlayamazsa sadece liberalleri ilgilendiren konularla ilgilenen bir dernek olarak marjinalleşebilir.

Ayrıca LDT, başlangıçta gücünü üç temel noktadan aldı. Liberal fikriyat, Türkiye'deki ilk liberallerin gayretleri (Kazım Berzeg, Atilla Yayla, Mustafa Erdoğan ile ikinci kuşak liberal akademisyenler) ve üniversitede okuyan öğrenciler. Bugün liberal fikriyata sahip birçok akademisyen var ancak LDT'nin gençlere yönelik faaliyetlerinde eskisi kadar kalıcı etki bırakmadığını düşünüyorum. Bunun özel olarak üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu düşünüyorum.

5. LDT'nin en güçlü yanı, Türkiye'ye dağılmış bir akademik ağa sahip olmasıdır. Bu ağın toplumsal tabanı ile ilgili tartışmalar zaman zaman yapılmakta. Fakat ben bunu anlamlı ve önemli buluyorum. Yine de bu tabanın çeşitlenmesine ihtiyaç var. Ancak liberal düşüncenin klasik liberalizm çizgisinde ilerlemesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü liberal fikirler arasındaki fark, bazen klasik liberalizmle sosyalizm arasındaki fark kadar olabiliyor. Türkiye'de başka liberal hareketlerin çıkmasını arzu ederim ancak LDT'nin büyük oranda klasik liberalizm çizgisinde faaliyet yapmasının daha isabetli olduğunu düşünüyorum. Toplumsal tabanı ve din özgürlüğü, Alevilerin hakları ve Kürt meselesi gibi bu zamana kadarki çalışma alanları açısından klasik liberalizm, Türkiye'nin sorunlarına çözüm üretecek yapıya sahip.

İkinci bir konu liberalizm, önemli bir ekonomik yaklaşımken LDT çevresinde ekonomistlerin az olduğunu düşünüyorum. Piyasa dergisini canlandıracak ve ayakta tutacak miktarda bir iktisatçı grubuna ihtiyacımızın olduğunu düşünüyorum. Vergiler ve devlet yatırımlarının özel sektöre oranları ile ilgili çalışmaları yapacak genç liberal akademisyenlere ihtiyaç var sanırım. Ya da eğitimin devlet tekelinde olmasının ekonomik analizlerini yapabilecek araştırmacılara ihtiyaç var.

Liberal düşüncenin fikir hayatı ve güncel politikalar konusunda etkisi açıkça görülmekte. Özellikle liberal yazarların medyada önemli bir yere sahip olması, en büyük avantaj görünüyor.

LDT'nin organizasyon yeteneği çok iyi. En zor toplantıların altından kolaylıkla kalkan bir ekip var.

Maddi sürecin çok içinde değilim ama istişare toplantılarına katıldığım için az çok haberdar olduğum konu, içeriden yeterince mali destek sağlamıyor olmamız önemli bir sorun gibi görünüyor. Sanırım liberal düşüncelerin gelişimi için maddi destek sağlayacak çok fazla iş adamı yok. Maddi güç için buna ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Ama nasıl?

6. Bir kimlik üzerinden tanınmanın avantajları ve dezavantajları neyse onları yaşadım. "O liberaldir" deniliyor. Bu bazılarında olumlu bazılarında ise olumsuz etki meydana getiriyor. Farklı tecrübeler olabilir ama ben daha çok avantajlarını gördüm, yani olumlu anlamda "o liberaldir" diyenlerle daha fazla karşılaştım. Başörtüsüne ve Atilla Yayla'ya destek bildirimlerine imza atınca üniversitede 50/D kadrosunda araştırma görevlisiydim (yani hemen görevinize son verilebiliyor) ve çevremdeki insanlar benden daha fazla endişe duydular. Endişeleri çok anlamlı değildi ama bunu hep gurur verici buldum.

7. LDT'nin faaliyetlerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Fakat sorumlulukların çok az kişinin üzerinde olduğunu düşünüyorum. Topluluğun daimi üyeleri, yeterince katılımcı olmuyor. LDT bir fikir kulübüdür. Çoğu üyesi de akademisyendir. LDT'yi genç kuşak bir düşünce topluluğu olarak tutmak gerekir. Yoksa Mont Pelerin oluruz ve bu tür bir düşünce kulübü sadece itibar sağlar. Oysa bizim liberal fikriyatı Türkiye'deki en güçlü fikir hareketlerinden biri haline getirmek gibi bir misyonumuz olmalı. Liberal düşüncenin kökleşip büyümesine katkı için üniversite kurmamız gerekiyor.

Türkiye'nin her yerindeki üniversite öğrencilerine ulaşmamız ve LDT'nin faaliyetlerine (Hürriyet Mektebi gibi) katılmalarını sağlamamız gerekir. Anadolu'daki şehirlerde partnerler oluşturarak faaliyetler için hareket kabiliyetimizi genişletebiliriz.

LDT'nin bu aşamadan sonra kötüye gideceğini zannetmiyorum ama daha fazlası için iyi bir ekip çalışmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

8. Daha iyi tanınma için Türkiye'nin güncel konuları ile ilgili cesur toplantılar, açıklamalar yapmamız gerekir. Gündemi geriden takip etmemeliyiz. Sorunlara ilk tepkiyi LDT vermeli. Bunu şimdiye kadar büyük oranda yaptı. Kürt meselesinde LDT biraz yavaş davranmış olabilir, belki de böylesi iyi oldu ama bence her zaman temel insan hakları ve devlet faaliyetinin sınırları ile ilgili konularda atak davranmak gerekir. Türkiye'nin şu anda terör, yeni anayasa, mülteciler, ayrımcılık, eğitim, diyanet, meslek odaları gibi sorunları

var. Bunlarla ilgili yıllık raporlar hazırlanması ve bunların TV, gazete ve dergi yoluyla kamuoyuna duyurulması gerekir.

Bunlar için *Liberal Düşünce* dergisi önemli bir araç olmaya devam edecek ama bu haliyle dergi, popülerliğini yitirmektedir, derginin mutlaka ulusal ve uluslar arası indekslerde taranması gerekir. Bu, dergiye hem az da olsa maddi kaynak sağlıyor hem de yazıların elektronik ortamda takibine imkan sağlıyor. Daha da önemlisi liberal düşünceye uygun yazılar yazılması için insanları teşvik ediyor. İndekste taranmayan dergilere insanlar kolay kolay yazı göndermiyor.

Gençlerin eğitimi, topluluğun gelecekteki gücü açısından çok önemli. Bir üniversite kurmanın da hayal olmadığını düşünüyorum.